

Nr 305.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt
f. d. marinläkaren av 1:a graden i marinläkarkårens
reserv C. A. Trana; given Stockholms slott den 19 mars
1920.*

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. marinläkaren av 1:a graden i marinläkarkårens reserv Carl Adil Trana må från och med den 1 januari 1920 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 500 kronor, att tillsvidare utgå från förslagsanslaget till allmänna indragingsstaten.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Bernh. Eriksson.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 19 mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
Statsråden: UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Eriksson anhöll härefter att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om pension åt f. d. marinläkaren av 1:a graden i marinläkarkårens reserv Carl Adil Trana samt anförde därvid följande.

Förordningen den 28 november 1902 angående anställning och pensionering av läkare vid marinläkarkåren i flottans reserv innehåller i § 11 följande stadgande:

»Den, som, efter att hava minst tre år varit såsom läkare eller stipendiat anställd i flottans eller kustartilleriets stam, anställes i marinläkarkåren i flottans reserv och därefter fullgör de skyldigheter, som äro eller bliva stadgade för marinläkare i flottans reserv, äger, sedan han, efter att hava tillhört marinläkarkåren i flottans stam eller reserv eller

kustartilleriet under sammanlagt minst 20 år, erhållit avsked samt uppnått en ålder av 55 år, komma i åtnjutande under sin återstående livstid av en årlig pension å 500 kronor.»

I skrivelse den 15 september 1919 har marinöverläkaren och chefen för marinläkarkåren anmält, att marinläkaren av 1:a graden i marinläkarkårens reserv Carl Adil Trana före 1919 års utgång uppnådde 55 års ålder samt sålunda vore berättigad att erhålla entledigande från sin anställning vid nämnda reserv med utgången av samma år; och har marinöverläkaren vidare meddelat, att Trana enligt generalrullan över marinens läkare under tiden den 1 mars 1891—den 10 april 1895 eller således något mer än fyra år varit stipendiat vid flottans läkarstat, vilken med år 1903 uppgått i marinläkarkåren, samt från och med den 13 mars 1903 vore anställd vid marinläkarkårens reserv, vadan Trana vid utgången av år 1919 komme att hava tillhört berörda reserv nära sju-tton år. Trana vore därför enligt marinöverläkarens mening jämlikt bestämmelserna i § 11 av förenämnda förordning berättigad att från och med år 1920 under sin återstående livstid komma i åtnjutande av en årlig pension å 500 kronor.

Marinöver-
läkarens
skrivelse
den 15 sep-
tember 1919.

I häröver den 6 november 1919 avgivet utlåtande har marinförvaltningen anfört, att Trana syntes hava uppfyllt fordringarna för erhållande av pension med undantag därav, att han icke tillhört marinläkarkåren i flottans stam eller reserv under sammanlagt 20 år. Under sin tjänstgöring såsom stipendiat, vilken tjänstgöring infallit innan marinläkarkåren uppsattes, hade emellertid Trana tillhört flottans läkarstat. I de riksdagshandlingar, som rörde organisationen av marinläkarkåren, funnes visserligen intet nämnt därom, att för beräkning av pensionsrätt skulle få tillgodoräknas tjänstetid vid flottans läkarstat, men då antagligt vore, att så varit avsett, ehuru det icke blivit särskilt utsagt, ville marinförvaltningen tillstyrka, att Trana måtte tillerkännas pension i enlighet med bestämmelserna i § 11 av berörda förordning.

Marinförvalt-
ningens utlä-
tande den 6
november
1919.

Därjämte har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågasvarande ändamål anvisa medel under riksstatens tionde huvudtitel.

I ärendet har vidare statskontoret den 26 november 1919 avgivit utlåtande samt därvid i likhet med marinförvaltningen förklarat sig anse, att Trana uppfyllt villkoren för att komma i åtnjutande av pen-

Statskonto-
rets utlåtande
den 26 no-
vember 1919.

sion jämlikt § 11 i förordningen den 28 november 1902 angående anställning och pensionering av läkare vid marinläkarkåren i flottans reserv.

Vad därefter beträffade den i detta sammanhang uppkomna frågan om sättet för bestridande av kostnaden för pensionering av personal i marinens reserv syntes — enligt vad statskontoret vidare anført — böra erinras, att 1898 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts framställning beslutat att, med uteslutande ur riksstaten av det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till pensionering av reservbefäl, vilket anslag använts till årsavgifter till enskild anstalt för beredande av livräntor åt reservbefälet, medgiva, att de reservofficerare, som därefter antoges, skulle äga under vissa villkor bekomma pension, varvid emellertid icke anvisats något anslag för sådant ändamål och ej heller i detta avseende gjorts annat uttalande till statsrådsprotokollet i ärendet, än att, sedan under ärendets utredning framhållits, att det enklaste sättet för pensioneringen syntes vara att låta pensionerna utgå direkt från anslag under riksstatens nionde (nuvarande tionde) huvudtitel, chefen för sjöförvarsdepartementet anført, att det enklaste och på samma gång för statsverket billigaste sättet för beredande av livränta åt reservofficerare vore, att staten själv övertog pensioneringen, och tillstyrkt, att med avseende å reservofficerare i flottan, som därefter utnämndes, det då gällande sättet för beredande av livränta åt sådana officerare icke längre skulle tillämpas utan dessa i stället, liksom reservofficerare vid armén enligt ett samtidigt av chefen för lantförvarsdepartementet framlagt förslag, tillförsäkras rätt att under vissa förutsättningar komma i åtnjutande av pension av statsverket.

Då riksdagen sedermera år 1902 i sammanhang med beslut om upprättande av en marinläkarkår i flottans reserv medgivit, att pension till årligt belopp av 500 kronor skulle under vissa villkor tillkomma den, som avginge från beställning i nämnda kår, hade icke heller anvisats något anslag till bestridande av blivande pensioneringskostnader eller meddelats någon bestämmelse om de medel, som för ändamålet skulle anlitas; och förekomme ej heller i riksdagshandlingarna rörande denna fråga något uttalande härom.

Då nu frågan om beviljande av sådan pension syntes för första gången föreligga, hade marinförvaltningen föreslagit, att hos riksdagen måtte begäras medel för ändamålet att uppföras såsom anslag under tionde huvudtiteln i riksstaten. Om kostnaden för denna pensionering varit att betrakta såsom vanlig pensionskostnad, skulle givetvis icke vara något att erinra mot nämnda förslag. Emellertid vore det i själva verket här icke fråga om pensionering i vanlig bemärkelse av ersättning

för under lång tid utövad verksamhet i statens tjänst. Pensioneringen av marinläkare i reserven torde väl snarare få anses hava tillkommit såsom ett lämpligt sätt att skapa tillgång till ytterligare läkarkrafter för marinen i händelse av behov, alltså såsom en lämplig form av ersättning för att vederbörande åtagit sig att vid behov stå till förfogande. Med erinran att liknande synpunkter torde hava föranlett, att kostnaden för pensionering av motsvarande personal vid armén jämlikt stadgandet i § 25 av förordningen den 15 november 1912 angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal bestredes från det under fjärde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till arméns personal över stat, ville statskontoret för sin del ifrågasätta, huruvida icke medgivande borde av riksdagen utverkas därtill, att ifrågavarande pensioneringskostnad finge bestridas av anslag under femte huvudtiteln, exempelvis av förslagsanslaget till reservstat för marinen.

I anledning av vad statskontoret sålunda anfört har marinförvaltningen anmodats att avgiva förnyat utlåtande och därvid särskilt taga under övervägande, huruvida icke för det i ärendet angivna ändamålet erforderliga medel kunde och lämpligen borde utgå av det under riksstatsens tionde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar.

Till åtlydnad härav har marinförvaltningen inkommit med förnyat utlåtande i ärendet av den 22 januari 1920, däri ämbetsverket anfört följande.

Att låta ifrågavarande pension utgå av förslagsanslaget till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar ansåge marinförvaltningen icke böra möta hinder, ehuruval i sådant fall flottans pensionskassa, som nu hade att ombesörja pension endast för kassans delägare och gemenskapen, skulle komma att få omhändertaga pensioneringen för en kategori av marinens personal, med vilken kassan hittills icke haft något att bestyra.

Statskontoret hade ifrågasatt, huruvida icke medgivande borde av riksdagen utverkas därtill, att ifrågavarande pensioneringskostnad finge bestridas av anslag under femte huvudtiteln, exempelvis av förslagsanslaget till reservstat för marinen.

Visserligen skulle pension till personal, som avgått från reservstat för marinen med rätt till pension, enligt förordningen den 3 december 1915 angående reservstat för marinen gäldas från sistnämnda anslag. Att emellertid detta anslag skulle tagas i anspråk för pensionering av

Marinförvalt-
ningens ut-
låtande den
22 januari
1920.

annan reservpersonal än den, som tillhörde reservstaten, syntes marinförvaltningen icke böra komma i fråga. Härvid vore särskilt att uppmärksamma, att den å reservstaten uppförda personalen under den tid, beställning å reservstaten innehades, årligen skulle erlägga viss pensionsavgift, som tillfördes anslaget.

Något annat anslag under femte huvudtiteln syntes marinförvaltningen ej heller lämpligen kunna anlitas för pensionering av marinläkare i reserven.

Direktionens
över flottans
pensionskassa
utlåtande den
6 februari
1920.

Sedan direktionen över flottans pensionskassa anbefallts att yttra sig i anledning av marinförvaltningens utlåtande den 22 januari 1920, har direktionen i utlåtande den 6 februari 1920 anfört följande.

Av kungl. brev den 20 november 1860 och cirkulär samma dag framginge, att det under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget, eller som det då kallades kreditivet, till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar tillkommit för att sätta amiralitetskrigsmanskassan i stånd att till flottans pensionsberättigade ämbets- och tjänstemän, som sökte avsked, genast utgiva pensioner enligt de för kassan gällande pensioneringsgrunder och för att varje delägare i förenämnda kassa skulle oförändrat bibehållas vid sin pensionsrätt. Uti 9 § av reglementet för flottans pensionskassa den 17 november 1899 stadgades, att till pensionsfondens inkomster räknades ordinarie förslagsanslag av statsverket till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, i ändamål att sätta kassan i stånd att till pensionsberättigade delägare, som erhöle avsked, genast utgiva pensioner ur kassan och att tillika bereda tillgång till utbetalande av de dem tillkommande fyllnadspensioner. Enligt nuvarande bestämmelser bestredes alltså med ifrågavarande anslag endast pensioner till *delägare* i flottans pensionskassa.

Uti 2 § av nyssnämnda reglemente angåves, vilka vore delägare eller kunde antagas till delägare i kassan. För samtliga dessa befattningshavare vore såsom villkor för att bliva delägare föreskrivet, att de skulle vara medelst fullmakt, konstitutorial, förordnaude eller kontrakt utnämnda eller antagna och för sina resp. befattningar innehava lön eller arvode på stat *vid flottan* eller något av uppräknade ämbetsverk, varjämte för samtliga delägare föreläge skyldighet att till flottans pensionskassa erlägga i förenämnda reglemente stadgade pensionsavgifter. Nu ifrågavarande personal vore sålunda icke delägare i flottans pensionskassa och kunde icke heller antagas såsom delägare.

Vidare ville direktionen i likhet med statskontoret frambålla, att ifrågakvarande pensionering icke avsåge pensionering i vanlig bemärkelse, nämligen ersättning för under lång tid utövad verksamhet i statens tjänst, utan att denna pensionering tillkommit för att skapa reservtillgång på personal för marinen i händelse av behov, alltså såsom en lämplig form av ersättning för att vederbörande åtagit sig att vid behov stå till förfogande. Detta gällde ej blott nu ifrågakvarande befattningshavare utan även de avsevärt talrikare reservofficerarna vid marinen.

På grund av vad sålunda anförts ansåge direktionen det ej vara riktigt att från förslagsanslaget till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar bestrida kostnaden för pensioneringen av marinens reserver av befäl och civilmilitär personal, utan syntes för detta ändamål böra upptagas ett särskilt förslagsanslag.

I fråga om den huvudtitel, under vilken detta anslag borde uppföras, syntes direktionen — i likhet med vad uti den i statskontorets förenämnda yttrande åberopade utredningen till 1898 års riksdag i fråga om reservofficerarnas pensionering framhållits — nämnda anslag lämpligen böra uppföras under tionde huvudtiteln.

Vad åter anginge bestyret med utbetalningen av pensionerna till förevarande personal, syntes detta lämpligen böra överlämnas åt marinförvaltningen, som omhänderhade pensioneringen av personalen å reservstat för marinen, men kunde ock, därest anslag för ändamålet beviljades, omhänderhavas av flottans pensionskassa. Redan nu ombesörjde nämligen flottans pensionskassa, förutom pensioneringen av sina delägare, jämväl pensioneringen av gemenskap.

Slutligen har statskontoret den 20 februari 1920 ånyo yttrat sig i ärendet och därvid anför att, ehuru statskontoret fortfarande hyste den uppfattningen, att ifrågakvarande pensioneringskostnad lämpligen borde bestridas från anslag under femte huvudtiteln, liksom motsvarande kostnad vad arméns beträffade bestredes från det under fjärde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till arméns personal över stat, och statskontoret ej heller kunde finna något att erinra mot, att femte huvudtitelns förslagsanslag till reservstat för marinen, efter det riksdagens medgivande därtill utverkats, anlätades för nu ifrågakvarande ändamål, statskontoret likväl icke ville motsätta sig, att medel under riksstatens tionde huvudtitel härför toges i anspråk, vare sig detta kunde ske genom uppförande av ett särskilt för ändamålet avsett anslag eller riksdagens medgivande utverkades därtill, att kostnaderna finge utgå från anslaget till allmänna indragningsstaten.

Statskontorets utlåtande den 20 februari 1920.

Departement-
schefens
yttrande.

Beträffande till en början frågan, huruvida f. d. marinläkaren av 1:a graden i marinläkarkårens reserv C. A. Trana må anses hava uppfyllt de i § 11 av förordningen den 28 november 1902 angående anställning och pensionering av läkare vid marinläkarkåren i flottans reserv stadgade villkor för att komma i åtnjutande av pension, anser jag, i likhet med myndigheterna, att Trana bör äga att såsom tjänstetid i sådant avseende tillgodoräkna sig jämväl den tid av något mer än fyra år, varunder han varit anställd såsom stipendiat vid flottans läkarstat. Sedan Trana, som under år 1919 uppnått en ålder av 55 år, förut denna dag erhållit avsked från sin anställning i marinläkarkårens reserv, lär han alltså vara berättigad att från och med den 1 januari 1920 uppbära en årlig pension av 500 kronor.

Med avseende å det anslag, från vilket ifrågavarande pension bör utgå, har i det föregående omnämnts, att särskilda medel icke blivit anvisade vare sig för pensionering av marinläkare i marinläkarkårens reserv eller av övrig personal, tillhörande marinens reserver. Tidigare har, såvitt officerare i flottans reserv angår, under femte huvudtiteln funnits uppfört ett anslag till pensionering av reservbefäl, men detta anslag blev vid 1898 års riksdag uteslutet ur riksstaten, utan att i samband därmed eller sedermera frågan om pensionering av marinens reservpersonal blivit i anslagshänseende ordnad. Däremot är under fjärde huvudtiteln upptaget ett ordinarie förslagsanslag till arméns personal över stat, varifrån kostnaderna för pensionering av motsvarande personal vid armén bestridas.

Vid nu angivna förhållande och då pensionering av marinens reservpersonal icke kan betraktas såsom en pensionering i vanlig bemärkelse, utan huvudsakligen avser att skapa reservtillgång på personal i händelse av behov, synes det ligga närmast till hands, att för ändamålet uppföres ett särskilt anslag under femte huvudtiteln. En sådan åtgärd kan emellertid givetvis icke vidtagas vid innevarande års riksdag, helst erforderlig utredning rörande beloppet av ett sådant anslag icke föreligger och ett dylikt förfarande i allt fall knappast kan anses lämpligt med hänsyn till den beslutade sammanslagningen av lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen. Såsom en provisorisk anordning kunde då tänkas att för här ifrågavarande ändamål anlita något redan befintligt anslag under femte huvudtiteln. I sådant avseende har av statskontoret ifrågasatts förslagsanslaget till reservstat för marinen. Av det utav marinförvaltningen angivna skäl — att av den å reservstaten uppförda personalen under den tid, beställning å reservstaten innehaves, årligen erlägges viss pensionsavgift, som tillföres anslaget — synes det icke vara riktigt eller

ändamålsenligt att låta här ifrågavarande pension utgå av detta anslag. Något annat anslag under femte huvudtiteln, som i förevarande avseende skulle kunna ifrågakomma, lär icke heller förefinnas. Återstår då att tillse, huruvida något anslag under tionde huvudtiteln — innefattande utgifter för pensionsväsendet — lämpligen skulle kunna för ändamålet tagas i anspråk. Härvid torde möjligen kunna ifrågasättas, att pensionen skulle kunna utgå från förslagsanslaget till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, men anser jag, i likhet med direktionen över flottans pensionskassa och på av direktionen anförda skäl, att så icke bör ske. Däremot lär enligt min mening hinder icke möta att för ifrågavarande ändamål anlita förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten. En sådan lösning av frågan har statskontoret, enligt vad ämbetsverket anført i sitt den 20 nästlidna februari avgivna utlåtande, icke velat motsätta sig. Jag vill emellertid härvid betona, att detta förslag med hänsyn till den förut angivna särskilda karaktären av pensioner av här ifrågavarande slag endast avser en provisorisk anordning i avvaktan därpå, att spörsmålet om beredande av erforderliga medel för pensionering av all militär och civilmilitär personal, tillhörande marinens reserver, göras till föremål för utredning. Vid en sådan utredning böra givetvis beaktas de särskilda synpunkter, som av den beslutade sammanslagningen av de båda försvarsdepartementen betingas.

För anlåtande i nu förevarande fall av förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten lär riksdagens medgivande böra inhämtas.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. marinläkaren av 1:a graden i marinläkarkårens reserv Carl Adil Trana må från och med den 1 januari 1920 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 500 kronor, att tillsvidare utgå från förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Eric Baad-Heimer.